

**СВЕТОСЛАВ СЛАВЧЕВ
С МАЛКО УСМИВКА, С
МАЛКО ТЪГА...**

chitanka.info

Ако трябва съвсем кратко да се характеризира научната фантастика на Ярослав Вайс, то характеристиката ще е следната: остроумна, хуманна, въздействаща. Това, разбира се, няма да е изчерпателно, но навярно ще съдържа по-важните черти от интересната фантастика на Вайс.

Остроумието е особено качество. Или го имаш, или го нямаш и колкото и да се стараяш — нищо не може да го замени. Вайс не се старая, остроумието му е присъщо. В един миг той ни показва света в необикновен ракурс, неподозирания аналогия ни учудва, подтекстът ни кара да се усмихнем. В следващия миг вече не се усмихваме, неочакваният обрат ни е разкрил конфликта от съвсем друга страна...

Остроумието. Ако нещата се изчерпват само с него, фантастиката би започнала да ни досажда след първите страници. Нужен е зарядът на етичния конфликт, от който човек търси изход. Търси и иска литературата да му го показва, независимо дали е съгласен с нея или не. Етичните конфликти, които Вайс фантастът ни поднася, имат широк спектър. Както самият той твърди, „това са проблеми на Човека, които човешкото знание е преместило във времето или в пространството“. Те може да са в духовното обедняване, предизвикано от безмозъчната техника, в непредвидимите последици от високомерния ни антропоцентризъм, в превръщането на науката в оръдие на отмъщението. Но са около нас. И ние продължаваме наивно да се правим, че не ги забелязваме.

Но и най-острият етичен конфликт не би ни развълнувал, ако писателят не владее магията на въздействието. Ако с майсторството на художественото внушение не застави читателя да се запита: „Аз къде съм? На чия страна съм?“

Вайс умее да въздейства, неговият читател си задава тези въпроси. Той наистина трябва сам да си отговори на чия страна ще бъде, кое ще приеме за добро и зло, ако... Могъщото „ако“ на фантастиката отмества времето и пространството, за да направи конфликтите още по-релефни. И — още по-съвременни!

Всеки разказ е всъщност въпрос. Справедливо ли е злодейството да получи разплата от една дехуманизирана наука („Върколак“)? А дали хипертрофираното ни човешко самомнение не е другата страна на космическата свръхжестокост („Затвор“)? Защо късогледството в науката подхранва инопланетната тъпота и ретроградност („Сонди“)?

Тя, разбира се, не е инопланетна тази ретроградност и сама се смята за венец на творението! Въпроси, които Вайс ни поднася с малко усмивка, но и с малко тъга...

А отговорите?

Те не са еднозначни, фантастиката на Вайс има свои морални позиции, но съвсем не е морализаторска. Читателят може да избира своето поведение в едно условно бъдеще, може да се преценява в едно условно минало. Но винаги ще остава зърно на съмнението: „А дали все пак...“ И всяко съмнение вече е размисъл.

Фантастиката на Вайс не е ограничена от строгите рамки на науката, но корените ѝ са безспорно в науката и нейните проблеми. Може би защото той самият идва във фантастиката от популяризацията на науката — както цяло поколение фантасти от седемдесетте години. Роден е през 1946 година в Прага, завършил е факултета по социални науки, дълго време е работил като журналист. Публикувал е множество научнофантастични разкази, значителна част от които са събрани в три книги: „Експеримент на третата планета“ (1976), „Кутията на Пандора“ (1979) и „Морето на времето“ (1986). Някои от тези разкази са публикувани и у нас („Археологическа находка“, „Експеримент на третата планета“). Интересно е, че Вайс с удоволствие пише и фантастични приказки за деца, и криминални разкази. Защо не, по сюжетите, които поставят човека в изключителни, екстремни ситуации, и по играта на въображението криминалните разкази и романи имат нещо доста родствено с фантастиката.

Вайс обяснява това явление по-различно. Той смята, че в нашата епоха, когато науката променя и света, и мисленето, другите литературни жанрове все повече ще се ползват от елементи, които досега бяха типични само за научната фантастика. И в бъдеще жанровете ще започнат да се сливат.

Любопитна мисъл, която може и да се окаже вярна. А засега представяме на нашия читател само фантаста Ярослав Вайс, който ни говори остроумно и човечно, с малко усмивка и с малко тъга...

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.